

ІСТОРИЧНА ЦИВІЛІСТИКА

УДК 340.15+347

Гринько Світлана Дмитрівна,

Д. ю. н., доцент, старший науковий співробітник
відділу міжнародного права та порівняльного правознавства НДІ
приватного права і підприємництва НАПрН України ім. Бурчака

РИМСЬКЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО ЯК ПІДГРУНТЯ ВИЗНАЧЕННЯ ВИПАДКУ ЯК ПІДСТАВИ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ОBOB'ЯЗКУ ВІДШКОДУВАТИ ШКОДУ, ЗАВДАНУ ДЕЛІКТОМ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. У той час, коли інші інститути цивільного права встановлюють правові форми для виникнення нормальних правових відносин, деліктні зобов'язання є правовим оформленням реакції суспільства на патологічні процеси – порушення існуючої правової системи. Водночас деліктні зобов'язання запроваджено для виконання правомірної мети – охорони майнових та особистих немайнових прав та інтересів фізичних і юридичних осіб, держави та інших суб'єктів цивільного права, що проявляється через встановлення обов'язку відшкодування майнової та моральної (немайнової) шкоди для того, хто порушив встановлені законом заборони. При цьому відповідальність за завдану шкоду не вважається абсолютною, тому передбачаються підстави, за яких боржник звільняється від обов'язку її відшкодувати. Однією із таких підстав звільнення від відповідальності у цивільному праві є випадок (ст. 617 ЦК України).

Сьогодні законодавча робота в Україні здійснюється в контексті проведення адаптації національного законодавства до законодавства Європейського Союзу. Для цього доцільним є не лише ознайомлення зі змістом законодавства ЄС та європейських країн-учасниць ЄС, а й засад, на яких ґрунтується їхнє право, розуміння його «духу», – римського приватного права, що дозволить уникнути помилок і необдуманих кроків при створенні єдиного всесвітнього цивільного права. Тому розробка концепції деліктних зобов'язань в Україні на засадах римського приватного права є актуальною. Саме римськими юристами було запроваджено деліктні зобов'язання для компенсації потерпілим майнових втрат, завданих вчиненням правопорушення (делікту), – найпершого виду зобов'язань з моменту їх виникнення.

Стан дослідження теми. За радянських часів в Україні римське приватне право і його рецепція були предметом вивчення лише у працях В. А. Бека і О. А. Підпригори. Сьогодні вплив ідей римських юристів на концепцію окремих інститутів і правових категорій у цивільному праві України розглядали у своїх дослідженнях такі науковці: І. Г. Бабич, В. В. Васильченко, В. О. Гончаренко, В. В. Гутьєва, А. М. Гужва, Р. М. Достдар, О. Д. Кутателадзе, Є. М. Орач, Є. С. Северова, Г. В. Пучкова, Д. С. Прутян, Б. Й. Тищик, П. М. Федосєєв, Є. О. Харитонов, О. І. Харитонова, І. М. Шаркова та ін. Проте у роботах згаданих учених випадок як підстава звільнення від обов'язку відшкодувати, завдану шкоду за римським приватним правом та вплив ідей римських юристів на формування підстав звільнення від цивільно-правової відповідальності в Україні не були предметом спеціального дослідження. Зазначене дозволяє зробити висновок про те, що питання дослідження римського приватного права як підґрунтя визначення випадку як підстави звільнення від обов'язку відшкодувати шкоду, завдану деліктом в Україні є актуальним, що зумовлює доцільність його розгляду на рівні наукової статті.

Виклад основного матеріалу. Римські юристи до підстав, за яких боржник звільнявся від обов'язку відшкодувати шкоду, завдану деліктом відносили випадок (*casus*). У Стародавньому Римі поняття «випадок» («*casus*») застосовувалося у широкому і вузькому розумінні. У широкому розумінні воно охоплювало усі випадки завдання шкоди за відсутністю вини боржника. Про «випадок» мова йшла тоді, коли у завданні шкоди не можна було звинуватити боржника, а також третіх осіб. Випадкова шкода розглядалася так, ніби вона походить від самого потерпілого, тому за її завдання ніхто не відповідав. Ульпіан зазначав, що за псування або смерті тва-

рини, що сталося без наявності вини будь-кого, за утечу рабів, яких, як правило, не охороняли, за грабіж, бунт, пожежі, повені, напад розбійників ніхто не ніс відповідальність (D. 50. 17. 23), а також якщо декілька осіб грали в м'яча і один із них штовхнув раба, який намагався схопити м'яча, внаслідок чого раб зламав собі ногу, то господар раба не має права на позов до особи, яка штовхнула раба, так як це трапилося, мабуть, випадково, а не з чистієї вини (D. 9. 2. 52. 4). Тобто, під випадком римські юристи розуміли відсутність вини боржника у завданні шкоди, яку Ю. Барон назвав «поза волею боржника та третіх осіб» [2, с. 83].

У вузькому розумінні, поняття «випадок» застосовувалося для позначення одного із видів випадкового завдання шкоди – простого випадку. Римські юристи вже розрізняли простий випадок (*casus*) і непереборний випадок (*casus major*). Так, простим випадком (Ю. Барон називає його звичайним [2, с. 83]) вважали подію, що зумовила завдання шкоди боржником за відсутності його вини та при умові, що він міг попередити (перебороти) її завдання за інших обставин, яка звільняє боржника від обов'язку її відшкодувати. Тобто простий випадок характеризують такі ознаки: 1) є обставиною, яку можна було перебороти за інших умов, тобто об'єктивно відвратною; 2) відсутня вина завдавача шкоди, хоча він міг передбачити її завдання; 3) є підставою для звільнення від відповідальності боржника (обов'язку відшкодувати завдану шкоду); 4) є причинним зв'язком (внутрішнім) між діяльністю завдавача шкоди та шкідливим наслідком.

До простого (звичайного) випадку, на думку Ю. Барона, слід віднести шкоду, завдану: 1) звичайними явищами природи (спекою, морозом, вітром, снігом, пилом); 2) тваринами (наприклад, мишами); 3) неосудними людьми [2, с. 83]. Однак науковець при такому групуванні різновидів простого випадку врахував лише одну його ознаку – відсутність вини завдавача, залишаючи поза увагою інші, не менш важливі ознаки. Так, справді, в джерелах з римського права містяться правила про те, що шкода, завдана тваринами, є шкодою, завданою без протиправних дій, так як тварина позбавлена розуму (D. 9. 1. 2); якщо шкоди завдав божевільний, то не може мова йти про його вину, так як він не розумів значення своїх дій (D. 9. 2. 5. 2). При завданні такої шкоди, мова не може йти про вину її завдавачів, але римські юристи таку шкоду не залишали без відшкодування (D. 9. 1. 1. 12; D. 9. 1. 1. 10). Тому прикладами простого випадку можуть бути обставини, що зумовлюють завдання шкоди, віднесені Ю. Бароном до першої групи.

Таким чином, простий випадок римляни вважали обставинами, які звільняли боржника від відповідальності, але у разі відсутності його вини. Тому якщо завдання випадкової шкоди супроводжувалося винними діями завдавача, то відповідно на нього покладался обов'язок її відшкодувати. Наприклад: якщо корабель потрапив у стихію, яку перебороти неможливо, і зіткнувся з іншим кораблем, то до капітана подати позов не можна, а якщо аварія сталася з вини моряків, то діє закон Аквілія (D. 9. 2. 29. 4); за надзвичайних обставин особа притягується до відповідальності, якщо має місце її вина, наприклад, якщо було позичено срібний посуд для того, щоб запросити друзів на обід, однак позичальник, замість того, щоб повернути його назад, захопив його з собою, відправляючись за кордон, де під час аварії на кораблі або нападу розбійників, чи ворогів його втратив (D. 44. 7. 1. 4). У таких випадках наставала відповідальність для господаря корабля і позичальника, так як наявною була їх вина, хоча шкода була завдана випадково. Такий випадок, як пояснює Г. О. Дормідонтов, юристи називали *casus dolo determinatus*. Боржник відповідав не за випадкову шкоду, зокрема випадкову загибель речі, а за передумову, що зумовила завдання випадкової шкоди [5, с. 38].

Вищенаведені правила визначення юридичного наслідку випадкового завдання шкоди мають загальний характер для зобов'язальних правовідносин. За попередньою домовленістю (до моменту завдання шкоди) між контрагентами вищенаведені правила можна було змінити, за винятком відповідальності за умисел. Наприклад, «колон найняв сільський будинок з умовою, що поверне його непошкодженим, за винятком випадків, коли пошкодження буде зумовлено силою і старістю. Раб колона підпалив будинок, що не було випадковою подією. Крім того, правила про підпал будинку з боку домашніх колона в договорі не передбачено, тому колон буде нести відповідальність за незбереження будинку» (D. 19. 2. 30. 4). За випадок (простий і непереборний) боржник відповідав за наявності спеціальної домовленості про це (наприклад, договір страхування майна від вогню, град, хвороби тварин тощо). За простий випадок відповідальність наставала у разі суб'єктивної (технічної) *custodia*. В інших сферах застосовується правило *casus a nullo praestantur* – випадок є підставою для зменшення або припинення зобов'язання, якщо загинув увесь предмет боргу [2, с. 84].

Положення римського приватного права («*casus a nullo praestatur*» – за випадок ніхто не відповідає; «*casus sentit dominus*» – випадок залишається на тому, хто його породжує) стали основою для формування і розвитку правової думки в

Україні щодо випадку і непереборної сили як підстав звільнення від обов'язку відшкодувати шкоду.

За римською традицією цивільне законодавство України розрізняє простий випадок (казус) і непереборний випадок (непереборну силу) (ч. 1 ст. 617 ЦК України). Першим кодифікованим актом, що діяв на українських землях де було закріплено таке правило було АЦК 1811 р. Однак, на відміну від римської юриспруденції, де юристи намагалися назвати такі обставини та пояснити причини віднесення окремих явищ до цієї категорії, австрійський законодавець обмежився лише вказівкою на наслідки завдання шкоди за таких обставин. Так, наслідком завдання шкоди при простому випадку (*blosser Zufall*) було покладення шкоди на того, майну чи особистості кого її завдано (ст. 1311 АЦК 1811 р.). Подібні наслідки мали місце і у разі завдання шкоди дією непереборного випадку (непереборної сили). Розробники проекту Цивільного уложення Російської імперії 1905 р. також обмежилися вказівкою лише на наслідки такого завдання (ч. 1 ст. 2604), не розкривши їхньої сутності.

Щодо сутності простого і непереборного випадку, цивілістична наука вирізнялася різноманітними теоріями та дискусіями серед науковців щодо їх ознак і відмінностей між ними. Міркування науковців з даного питання неодноразово змінювалися протягом тривалого періоду дії радянського законодавства та права, а також розвитку сучасного цивільного законодавства та правової науки України.

Завдання шкоди без вини в цивільно-правовій доктрині визнається простим випадком (казусом). Як відзначали І. Б. Новіцький і Л. А. Лунц, «випадок» (казус) і відсутність вини – дві сторони одного і того ж явища, там, де закінчується вина, там починається випадок [9, с. 356]. Для того, щоб довести наявність випадку, особа повинна довести відсутність своєї вини. Простий випадок (казус) завжди протиставлявся вині як її антипод [9, с. 120]. Подібну позицію щодо зв'язку випадкових обставин із суб'єктивним відношенням до них завдавача займали М. М. Агарков, П. С. Дагель, О. С. Іоффе, Г. К. Матвєєв та інші науковці [1, с. 5-79; 4, с. 82; 6, с. 414-433; 8, с. 94]. Такими є підходи науковців і сьогодні (Є. О. Харитонов, О. Г. Братель, А. Л. Ткачук, О. В. Церковна) [15, с. 608, 1058-1061; 3, с. 7; 14, с. 104-105].

Однозначно віднісши простий випадок (казус) до підстав звільнення від цивільно-правової відповідальності, серед науковців велася дискусія щодо наділення його двома ознаками: 1) передбаченням настання випадку; 2) усвідомленням особою настання випадку і його наслідків. В юридичній лі-

тературі зустрічаються дві теорії щодо вирішення поставленого питання: суб'єктивна та об'єктивна¹.

Прихильники суб'єктивної теорії розуміння простого випадку (казусу) (М. М. Агарков, П. С. Дагель, Г. К. Матвєєв, В. А. Ойгензіхт) [1, с. 5-79; 4, с. 82; 8, с. 94; 10, с. 68] наділяли його трьома ознаками: 1) передбаченням суб'єктом його настання; 2) усвідомленням суб'єктом настання випадку і його наслідків; 3) невідворотністю настання випадку і його наслідків. Якщо суб'єкт передбачає й усвідомлює настання випадку і його наслідків, але не може це відвернути, має місце простий випадок (казус).

В. А. Ойгензіхт визначав поняття суб'єктивного випадку як поняття протилежне вині, як психічне ставлення суб'єкта до своїх дій (бездіяльності) та їх наслідку, що виражається в неусвідомленні та неможливості усвідомлення протиправності таких дій (бездіяльності), або в непередбаченні та в неможливості передбачення їх протиправних наслідків [10, с. 67]. Саме через розуміння випадку як психічного ставлення суб'єкта до своїх дій і їх наслідків, на думку В. А. Ойгензіхта, пояснює висновок про те, що відсутність вини ідентична суб'єктивному випадку [10, с. 68]. Він визнає простий випадок таким, що спричинений волею суб'єкта (суб'єктивний характер), а також непередбаченим і неусвідомленим фактом з боку суб'єкта щодо протиправності його дій і їх наслідків (об'єктивний характер).

Позиція В. А. Ойгензіхта знайшла прихильників і сьогодні. До ознак випадку О. Г. Братель відніс: 1) сукупність внутрішнього (суб'єктивний випадок) та зовнішнього (обставини непереборної сили) змісту; 2) суб'єктивний чинник (правовий випадок) – психічне ставлення особи до власних дій, за якого вона не знала (не повинна була знати), не могла передбачити та не усвідомлювала можливості настання негативних наслідків; 3) непереборність (об'єктивний чинник) – обставина (факт), яку особа не могла запобігти належною мірою власної дбайливості [3, с. 9].

Прихильник протилежної теорії І. С. Самощенко також убачав деякі суб'єктивні моменти при визначенні простого випадку: усвідомлену і вольову поведінку, інакше це прості рухи тіла [12, с. 148]. Випадкова поведінка суб'єкта визнавалася ним усвідомленою, так як залежала від його волі.

¹ Таке ставлення науковців зумовлено тим, що під «суб'єктивним» розуміли все те, що пов'язане з даним суб'єктом, знаходиться в його сфері, а під «об'єктивним» – все те, що виходить за сферу даного суб'єкта та відноситься до будь-якого іншого суб'єкта. Ми в інших працях обґрунтовували доцільність розмежування «суб'єктивного» і «об'єктивного» за критерієм волі суб'єкта: «суб'єктивне» залежить від волі суб'єкта, а «об'єктивне» не залежить від його волі. Таку концепцію відстоював радянський цивіліст В. А. Ойгензіхт [10, с. 63-64].

Визнаючи суб'єктивний характер простого випадку, В. А. Ойгензіхт водночас мав певні міркування щодо можливості передбачення й усвідомлення. На його думку, при казусі суб'єкт навіть міг передбачати результат, але він його не усвідомлював (не знав, не розумів), не міг і не повинен був усвідомлювати те, що вчиняє протиправну дію [10, с. 66]. При цьому науковець наголошував, що момент випадкового непередбачення і неусвідомлення пов'язаний при суб'єктивному випадку лише з діями (бездіяльністю) суб'єкта [10, с. 66]. Суб'єктивний випадок є одним із аспектів психічного процесу, що відбувається у свідомості суб'єкта і пов'язаний із його вольовими діями (бездіяльністю) та їх наслідками, спричиненими неправильною уявою про них, коли особа за обставинами справи не могла уявити собі цього інакше [10, с. 67]. До причин настання простого випадку належить вольовий факт – помилка [10, с. 67]. Тому ним різнилися дві обставини: непередбачення і неусвідомлення протиправності своєї поведінки та її наслідків, а також не передбачення і не усвідомлення настання випадкової події і її наслідків. На його думку, ці поняття не слід змішувати. При казусі особа буде звільнена від обов'язку відшкодувати шкоду лише тоді, коли вона не передбачала і не усвідомлювала протиправності своєї поведінки та її наслідків, а також не усвідомлювала настання випадкової події, хоча могла її передбачати [10, с. 67]. Така позиція науковця зумовила виникнення питання: в яких ситуаціях особа може передбачати настання випадку, але не усвідомлювати його настання і наслідки? Якщо людина, втрачаючи свідомість, падає і завдає шкоду іншому, то, звичайно, вона не могла це усвідомлювати, але хіба могла це передбачити? Навіть приймаючи ліки із застереженням в інструкції щодо здійснення окремих дій, хіба вона могла передбачити, що саме в цей момент вона втратить свідомість і як наслідок буде завдано шкоди? Звичайно, що ні (хоча можна було б наполягати, що вона повинна була б передбачати). Тому віднесення до ознак випадку наявності в особи передбачення його настання – питання спірне.

Прихильники об'єктивної теорії вважали, що випадок завжди непередбачуваний і відповідно неусвідомлений особою. Тому вони його вважали об'єктивним випадком, як і непереборну силу. Як відзначав В. О. Тархов, випадок знаходиться за межами передбачення та обов'язку передбачення завдавача [13, с. 30]. Подібну позицію займав А. А. Піонтковський, який прийшов до висновку, що випадок характеризується не психічним ставленням особи до наслідків у певній особливій формі, а навпаки, відсутністю психічного ставлення [11, с. 472-481].

І. Б. Новіцький і Л. А. Лунц розглядають як «випадок» будь-яку обставину (факт), що зумовила таку неможливість виконання, яку боржник не міг передбачити, належними заходами своєї турботи [9, с. 356]. Відповідно довести відсутність вини означає встановити ряд позитивних фактів, з яких випливало б, що боржником прийнято всі ті заходи турботи, які від нього вимагалися за даних конкретних умов [9, с. 356].

Ми поділяємо позицію прихильників об'єктивної теорії щодо розуміння простого випадку (казусу) як непередбачуваного і неусвідомленого для суб'єкта. Випадок не може бути передбачуваним. Якщо особа передбачає його настання, то вона передбачає також створення загрози завдання шкоди. Відповідно за законом на особу покладається обов'язок усунути таку загрозу, інакше у разі завдання шкоди виникає делікт. Така особа буде відповідати за завдану шкоду на засадах вини, що полягає в передбаченні протиправності випадкового діяння і його шкідливих наслідків, як наслідку неусунення загрози. Тому слід погодитися із думкою О. С. Іоффе: випадок не відвертається лише тому, що суб'єкт не знав і не міг знати про можливість його настання [6, с. 414-433]. Для випадку основним є непередбаченість його настання.

Простий випадок не може бути й усвідомлений. Усвідомлення настання випадку і його наслідків означає, що особа розуміє протиправний характер випадкової дії або бездіяльності, а також реальність завдання шкоди, але не припиняє такого діяння. Якщо особа усвідомлює і все-таки вчиняє протиправну дію або бездіяльність, то наявна її вина. Навіть неможливість надалі відвернути завдання шкоди не може розглядатися як підстава звільнення від обов'язку її відшкодувати.

Простий випадок, на нашу думку, увійшов до цивілістичної доктрини як «суб'єктивний» не лише тому, що його пов'язують (прихильники суб'єктивної теорії) із усвідомленням і передбаченням суб'єктом його настання та шкідливих наслідків. Розкривати сутність простого випадку слід через ознаку «невідворотності», тобто неможливість відвернути подію для конкретного суб'єкта, а не для всіх суб'єктів взагалі. Відповідно, те, що для одного суб'єкта може бути відвернуте, для іншого – невідворотне. Якщо особа не може відвернути настання події належними заходами своєї турботи (відсутня вина), має місце випадкове завдання шкоди, що звільняє її від обов'язку відшкодування. Водночас наявність в особи такої можливості, але її невикористання, означає наявність вини особи, тому виникають деліктні зобов'язання. У зв'язку з цим, простий випадок (казус) розглядається як суб'єктивний випадок і протиставляється вині як її антипод. Як відзначав Я. М. Магазінер, випадок є оцінкою дій людини, що

визначалася тим, настільки суб'єктивно правильно діяла особа, яка потрапила до шкідливого ланцюга подій [7, с. 364].

Висновок. Таким чином, на засадах римського приватного права формувалася в Україні правова категорія «випадок» як підстава звільнення від обов'язку відшкодувати шкоду, завдану деліктом. Обов'язковими ознаками випадку є: а) неперед-

баченість його настання; б) неусвідомленість для суб'єкта; в) неможливість відвернення настання події для конкретного суб'єкта, а не для всіх суб'єктів взагалі. Відповідно випадок (казус) це обставина, об'єктивно відворотна, що не може бути відвернута лише завдавачем шкоди, яка звільняє його від відповідальності за умови, що останній не передбачав і не усвідомлював її настання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Агарков М. М. К вопросу о договорной ответственности / М. М. Агарков // Избранные труды по гражданскому праву: [в 2 т.] – М. : АО «Центр ЮрИнфоР», 2002. – Т. II. – С. 5-79.
2. Барон Ю. Система римского гражданского права / Ю. Барон ; [пер. с нем. Петражицкого Л.]. – [3-е издание]. – С.-Петербург : Издания Н. К. Мартынова, 1910. – Книга IV : Обязательственное право. – 272 с.
3. Братель О. Г. Цивільно-правові наслідки надзвичайних ситуацій : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право та цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / О. Г. Братель. – Х., 2003. – 20 с.
4. Дагель П. С. Проблемы вины в советском уголовном праве / П. С. Дагель // Ученые записки Дальневосточного государственного университета. – Вып. 21, ч. 1. – Владивосток, 1968. – 188 с.
5. Дормидонтов Г. О. Система римского права. Обязательственное право : [Конспект лекцій] / Г. О. Дормидонтов. – Казань : Типография Я. Н. Подземского. – 164 с.
6. Иоффе О. С. Ответственность по советскому гражданскому праву / О. С. Иоффе // Избранные труды: [в 4 т.] – СПб. : Юридический центр Пресс, 2003. – Т. 1. Правоотношение по советскому гражданскому праву. Ответственность по советскому гражданскому праву. – С. 194-572.
7. Магазинер Я. М. Советское хозяйственное право / Я. М. Магазинер. – Л., 1928. – 489 с.
8. Матвеев Г. К. Вина в советском гражданском праве / Г. К. Матвеев. – К. : Вища школа, 1955. – 308 с.
9. Новицкий И. Б. Общее учение об обязательстве / И. Б. Новицкий, Л. А. Лунц. – М. : Юриздат, 1950. – 416 с.
10. Ойгензихт В. А. Проблема риска в гражданском праве: Часть общая / В. А. Ойгензихт. – Душанбе : Ирфон, 1972. – 224 с.
11. Пионтковский А. А. Учение о преступлении по советскому уголовному праву : Курс советского уголовного права / А. А. Пионтковский. – М. : Госюриздат, 1961. – 666 с.
12. Самощенко И. С. Понятие правонарушения по советскому законодательству / И. С. Самощенко. – М. : Юрид. лит., 1963. – 286 с.
13. Тархов В. А. Ответственность по советскому гражданскому праву / В. А. Тархов. – Саратов : Изд-во Саратовского ун-та, 1973. – 456 с.
14. Церковна О. В. Підстави звільнення від цивільно-правової відповідальності за завдання шкоди : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Олена Володимирівна Церковна. – Одеса, 2008. – 200 с.
15. Цивільний кодекс України : Науково-практичний коментар / Є. О. Харитонов, І. М. Кучеренко, О. І. Харитонова та ін. ; [за ред. Є. О. Харитонова]. – Х. : ТОВ «Одіссей», 2006. – 1200 с.

Гринько Світлана Дмитрівна

РИМСЬКЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО ЯК ПІДҐРУНТЯ ВИЗНАЧЕННЯ ВИПАДКУ ЯК ПІДСТАВИ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ОБОВ'ЯЗКУ ВІДШКОДУВАТИ ШКОДУ, ЗАВДАНУ ДЕЛІКТОМ В УКРАЇНІ

У статті проведено порівняльний аналіз випадку як підстави звільнення від обов'язку відшкодувати шкоду, завдану деліктом за римським приватним правом і цивільним законодавством України. Зроблено висновок про те, що на засадах римського приватного права в Україні формувалася правова категорія «випадок» як підстава звільнення від обов'язку відшкодувати шкоду, завдану деліктом.

Ключові слова: випадок, непереборна сила, деліктна відповідальність, відшкодування шкоди, вина.

Гринько Светлана Дмитриевна

РИМСКОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО КАК ОСНОВА ОПРЕДЕЛЕНИЯ СЛУЧАЯ КАК ОСНОВАНИЯ ОСВОБОЖДЕНИЯ ОТ ОБЯЗАННОСТИ ВОЗМЕСТИТЬ ВРЕД, ПРИЧИНЕННЫЙ ДЕЛИКТОМ В УКРАИНЕ

В статье проведен сравнительный анализ случая как основания освобождения от обязанности возместить вред, причиненный деликтом за римским частным правом и гражданским законодательством Украины. Сделан вывод о том, что на основании римского частного права в Украине сформировалась правовая категория «случай» как основание освобождения от обязанности возместить вред, причиненный деликтом.

Ключевые слова: случай, непреодолимая сила, деликтная ответственность, возмещение вреда, вина.

Hrynko Svitlana Dmytrivna

ROMAN LAW AS THE BASIS FOR DETERMINATION OF CASUS AS A GROUND FOR EXEMPTION FROM THE DUTY TO COMPENSATE DAMAGE, CAUSED BY A DELICT, IN UKRAINE

In this paper a comparative analysis of the case as a basis for exemption from the obligation to compensate the damage caused by tort Roman private law and civil legislation of Ukraine. It is concluded that on the basis of Roman private law in Ukraine formed the legal category of «accident» as grounds for exemption from the obligation to compensate the damage caused by the tort.

Keywords: accident, force majeure, tort liability, damages, wine.